

egy pár derűs év, kis virág, piros szem
hullott mag, s újra földberejtett várás:
ez a bokor-sors, nincs kivétel egy sem
hős málna-élet, ósharc, istenáldás.

Hát ez az érzés érne itt. Te s én
a gyantás szagú irtvány oldalán
ijedt-nevetve az egymás szemén
valami szépet kutatnánk, talán

a szónál jobbat, a beszédnél többet
ami nem álnok, ami nem hiú
politikánál, pénznél örökebbet
te szelid szláv lány, én magyar fiú

tán szülőföldünk titkos szellemét
a hegyi szellőt, mely hajadra szállna
Te biztonságod, Én a szád ízét
a szádat, amely olyan mint a málna

málnaéréskor, fenyőtörzseken
rabul ejtene az élet az éden...
egy szót sem tudnál az én nyelvemen
én meg egy szót sem tudnék a tiéden

MAI MAGYAROK RÉGI MAGYAROKRÓL

(Cserépfalvi kiadás. A Szép Szó 4.—5. száma. Budapest. 1936.)

E kötetben 14 mai magyar író emlékezik meg ugyancsak 14, de már elhalt magyarról, történetíró törvényalkotóról, regényírók regényírókról, esszéisták volt forradalmárokról és költők költőkről, vagy államférfiakról. És amennyire a vállalt feladat megengedi, egységes szervesen is a kötet. Közel ezer év 14 színes epizódja elevenedik meg az olvasó előtt. *Horváth Tibor* Árpádról ír, vele kapcsolatban a honalapítás és a letelepülés sokat vitatott lefolyását világítja meg új szempontú részletekkel. *Trencsényi-Waldapfel Imre* a történetíró Küküllei Jánost; mutatja be, és vele együtt egy kort, a bontakozó magyar renaissance korát. *Málnási Ödön* tanulmánya Werbőcziről felöleli a Dózsa-féle parasztlázadást, amely mögött ijesztő és emberi mértéket tuhnővő rémes alakzatában áll a törvényhozó, változatos és kalandos életével, kegyetlenül pasztikus figurájával. *Juhász Vilmos* Fráter Györgyről, *Füsi József* Mikes Kelemenről ír, *Móricz Zsigmond* Bethlen Gáborról, *Fejtő Ferenc* Martinovicsról. *Németh Andor* Mária Teréziája döbbenetes regényalak, jelentéktelennek tűnő részletekkel, jelképes anekdotákkal. *Hevesi András* az ifjan elhunyt pesti szerkesztő gavallért, *Kármán Józsefet* mutatja be, bidermejer környezetében. *Kassák Lajos* Petőfi figuráját vázolja elénk, *Vámbéry Rusztem* a jogász Szalay Lászlóról ír, *Ignóus* Deák Ferencről, *Ignóus Pál* Kemény Zsigmondról. *Babits* Széchenyi tanulmányvázlata vitathatatlanul a legaktuálisabb. „Ujra és újra mondom: sohasem voltak kérdések (Széchenyi kérdései) maibbak. Hisz, sohasem voltak idők veszélyesebbek. Mi ismerjük a nyomort, de minden pillanatban megismerhetjük a végromlást is. Itt állunk a nagy világérdekek keresztútján, kis nemzetünk léte egy hajszálon függhet. Szinte ajtónk előtt a rettenet, amit Széchenyi a „csillagokból olvasott”. Vér és vér mindenütt! Testvér a testvért, a népfaj a népfajt fogja megszárolni engesztelhetetlenül és örülten. Keresztet rajzolnak vérből a hát-

zakra, melyeket le kell égetni'. Ki fogja e rémségek küszöbén sorsunat vállalni? Reformszavaktól hangos a levegő, s újból divat lett köztünk a Széchenyi-póz... Itt is, ott is föltartják ujjukat, mint a szeleburdi stréber az iskolában... Csodálkozom és ijedtség fog el" — írja *Babits*. *Babits* Széchenyi arcképe, *József Attila* bevezető Ódája és *Málnási Ödön* Werbőczije adják meg a kötet jelentőségét.

BIRÁLATOK I K

OSWALD SPENGLER

A gyászbeszédék és méltatások, melyek Spengler halála alkalmából most napvilágot láttak olyanok, mintha nem is egyugyanazon személyről szólnának. Mintha számos Spengler élt volna, akik közül az egyik költő, a másik filozófus, a harmadik történelmi szaktudós, igazi porosz iskola-mester, a negyedik véresszájú demagóg politikus... És nem is úgy áll a dolog, hogy a megemlékezések a megemlékezők saját világnézete és temperamentuma szerint méltatják Spengler érdemeit és alkotásait, nagyitva és torzítva a valóságot, hogy az illető világnézet vagy temperamentum maradjon, mint győztes a porondon. Hanem valóságos, immanens ellentétéről van szó, melyek annyira külön sikokon mozognak, hogy még jóval nagyobb koncepciójú egyéniségben sem teljesedtek volna szintézissé, mint amilyen Spengler volt.

Történelembölcseletet ír, azaz multban és jelenben élő *embertársai*, a te-k cselekedeteiben igyekszik törvényszerűséget felfedezni s emellett szubjektív idealista, solipsista, azaz számára csak az én az egyetlen valóságos.

A nyugati világ *alkonyáról* beszél, korának, társadalmának feltartóztathatatlan pusztulásáról, — ugyanekkor a német nép, a német imperializmus optimista ébresztőjévé, messzehangzó harsonájává válik.

A fasizmus előhírnöke, elméleti megalapozója, — s ugyanakkor hajbakap a diadalmas fasizmussal.

Szubjektív idealizmusa egyszerű és világos, de nem következetes. Mindjárt előljáróban kijelenti, „a történelem összessége és a természet is a maga egészében, úgy az egyik, mint a másik csak jelenség”, (Der Untergang des Abendlandes 10. o.) „az egész világmindenség személyes élmény és az igy-és-nem-máskép'-létében az emberi tudattól függ.” (U. o.) Ez az ismeretelméleti felfogás kísért az egész filozófiatörténeten át. Legfőbb érdeme e felfogásnak a következetesség, olyannyira, hogy Kant sem tudott elkészülni vele és haragjában a bölcselet szégyenének nevezte. Nem cáfolat természetesen a Feuerbaché sem, mely szerint a különböző nemek jelenléte igazolná, hogy az éntudaton kívül más létező is van. A formális logikai cáfolat, melyet legujabban Karl Bücher szorgalmaz, szintén nem vezet; célhoz. Nem ölte meg a Materialismus und Empiriokriticizmus sem, de kimutatta a gyakorlati abszurditását, amennyiben az egész emberi élet és annak objektív megnyilvánulásai, társadalom, gazdaság, ideológiák, stb., azon az előfeltételezésen épül, hogy nem az emberi öntudat termeli a külső valóságot, hanem a külső valóság tényei hatnak az emberi tudatra, — és egyben feltárta az elmélet szociológiai alapjait. Nem ölhette meg, mert hiszen a polgári gondolkodás társadalma lefelé haladó periódusában mindinkább elhagyja a materiális lét